

PROPOJENÍ TEORIE A PRAXE Z POHLEDU STUDENTŮ UČITELSTVÍ 1. STUPNĚ ZŠ

LINKING THEORY AND PRACTICE FROM THE PERSPECTIVE OF PRIMARY SCHOOL STUDENT TEACHERS

Jana Poche Kargerová¹, Jana Stará¹, Petra Vallin¹

¹ Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Příspěvek sleduje řešení vztahu teorie a praxe v programu Učitelství pro 1. stupeň pro 1. stupeň ZŠ. Naším záměrem bylo zjistit, zda inovace ve výuce studentů *Učitelství pro 1. stupeň ZŠ* přispěla k propojení teorie a praxe a zlepšila vztah studentů k teorii v učitelské přípravě. Ve výzkumné části jsme hledali odpověď na otázku: Jak vnímají studenti úlohu teorie zprostředkované v rámci předmětů zaměřených na didaktiku 1. stupně a učitelské praktikum.

Klíčová slova: *teorie a praxe, příprava učitelů, učitelství pro 1. stupeň*

Abstract

The paper focuses on the relationship between theory and practice in the Primary School Teaching programme. Our intention was to determine whether the innovation in our programme contributed to the link between theory and practice and improved students' relationship with theory. In the research part, we wanted to answer the question: How do students perceive the role of theory in the courses focused on primary school didactics and teacher practice?

Keywords: *theory and practice, teacher education, primary school education*

1 ÚVOD

Darling-Hammondová (2014) upozorňuje na to, že studium budoucích učitelů je často teoretické, abstraktní, obecné a studentům pak chybějí potřebné znalosti postupů a nástrojů, které mohou využívat v rámci učitelské praxe. Uvádí, že je efektivní, pokud studenti učitelství mají možnost aplikovat to, co se učí, ve svých přípravách na výuku, v této výuce a reflexi této výuky. To, co se učí, a z čeho mají studenti učitelství vycházet, se má týkat jednak znalostí obsahu, a dále znalosti žáků (Darling-Hammond, 2014, Ball & Bass, 2000; Grossman & Stodolsky, 1995; Shulman, 1987).

2 TEORIE

I proto, že je obtížné rozlišit, zda znalosti studentů učitelství a učitelů pocházejí z teorie či z praxe, mnozí odborníci používají pojem praktická teorie neboli teorie s malým „t“ (Korthagen, 2011), kterou chápeme integrovanou sumu znalostí, které pocházejí z obecně lidských zkušeností studenta, zkušeností učitelských, teoretických znalostí i dovedností získaných prostřednictvím interakce s druhými lidmi (Černá, Hanušová a Pišová, 2017; Buitink, 2009; Spilková, 2004).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Naším záměrem bylo zjistit, zda inovace ve výuce studentů *Učitelství pro 1. stupeň ZŠ přispěla* k propojení teorie a praxe a zlepšila vztah studentů k teorii v učitelské přípravě. Jednalo se o následující inovace: vstupy učitelů z praxe do seminářů, jejich spolupráce na přípravě i realizace výuky, využívání videozáznamů z jejich výuky a zejména sjednocení příprav na semináře ve všech pěti paralelních skupinách. Formulovali jsme výzkumnou otázku: Jak vnímají studenti úlohu teorie zprostředkované v rámci předmětů Didaktika 1. stupně ZŠ I (obecná didaktika) a Učitelské praktikum I? Soubor respondentů tvořili všichni studující programu Učitelství 1. stupně ZŠ, kteří v akademickém roce 2020/2021 absolvovali výuku předmětů Didaktika 1. stupně ZŠ I a Učitelské praktikum I. Realizovali jsme 8 skupinových rozhovorů, přičemž v každé skupině bylo 10–14 studujících. Pro analýzu dat jsme zvolili metodu otevřeného kódování, na kterém se podíleli tři výzkumníci. Obsahová analýza byla dále vedena pomocí kvalitativní techniky strukturace s tvorbou induktivních kategorií (Mayring, 2000).

4 VÝSLEDKY

Někteří studenti považovali teorii za příliš náročnou, jiní tuto náročnost berou jako fakt a nezpochybňují ji, zmíněné teorie naopak obhajují, uvědomují si jejich význam. Další vnímají určitou část prezentované teorie jako zbytečnou, nedostatečně navázanou na dosavadní znalosti, nebo postrádají čas na její zažití. Studenti v rozhovorech také pojmenovali, co jim k pochopení teorie pomáhá: např. analýza videozáznamů z výuky, vstupy vyučujících ze ZŠ, aplikační úlohy, nebo obsahové propojení přednášky, semináře a praxí. Z dat také vyplývá, že studenti považují za velmi přínosné, pokud dostávají pravidelně možnost diskutovat, sdílet si vzájemně své dosavadní porozumění dané teorii, a tím se učit. Z většiny výpovědí je v každém případě zřejmé, že studenti teorii neodmítají, jen je potřeba pečlivě promýšlet, jakým způsobem bude zprostředkována.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

V rozhovorech se studenty se odrážely rozdíly v přístupu jednotlivých vyučujících, které zůstaly patrné i přes výraznou snahu o sjednocení obsahu jednotlivých seminářů a úkolů. Jako druhotný efekt obsahové analýzy se objevily hypotézy o tom, že přístupy některých vyučujících vedou spíše k posílení odpovědnosti studentů za vlastní učení, jiné spíše k svědomité přípravě na splnění nároků předmětu. Zdá se, že někteří učitelé teorii prezentovanou na přednáškách více procvičovali, aplikovali a vysvětlovali, jiní ji více rozšiřovali, a to i nad rámec stanoveného učiva. Ze skupinových rozhovorů vyplývá, že studenti preferují zaostření na méně témat, jejich důkladné procvičení, příklady z praxe zkušených učitelů a vytváření vlastních aplikací.

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum byl realizován v rámci projektu SPIN – Spolupráce a inovace, který podpořila Nadace České spořitelny.

6 LITERATURA

- Ball, D. L., & Bass, H. (2000). Interweaving content and pedagogy in teaching and learning to teach: Knowing and using mathematics. *Multiple perspectives on the teaching and learning of mathematics*, 4(1), 83–104.
- Buitink, J. (2009). What and how do student teachers learn during school-based teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 25(1), 118–127.
- Černá, M., Píšová, M., & Vlčková, K. (2017). Vliv klinické zkušenosti na profesní rozvoj studentů učitelství. *Studia paedagogica*, 22(3), 41–68.
- Darling-Hammond, L. (2014). Strengthening clinical preparation: The holy grail of teacher education. *Peabody Journal of Education*, 89(4), 547–561.
- Korthagen, F. A. (2011). Making teacher education relevant for practice: The pedagogy of realistic teacher education. *Orbis scholae*, 5(2), 31–50.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. In *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), 125–162.
- Spilková, V. a kol. (2004). *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Paido.